

A LLOYD-PALOTA HELYÉN
Hasonló csak Leningrádban és Bukarestben

Jóval több mint száz éve annak — 1844. december 23-án történt —, hogy a Magyar Tudományos Akadémia titoknokja és első könyvtárosa, Toldy, akkor még Schedel Ferenc, megmutatta barátjának, Vörösmarty Mihálynak, az Akadémia első székhelyén, a Trattner-Károlyi házban, a mai Petőfi Sándor utca 3-ban a vezetése alatt álló könyvtárat. A költő egy ideig föl-alá járva szemlélte a könyveket, egyet-kettőt kézbe vett, bele is olvasott, közben néhány átfutó gondolatát közölte barátjával. Ebből a könyvtárlátogatásból született meg azután a legszebb és legmélyebb magyar vers, amit könyvekről és azok hatásáról írtak — a Gondolatok a könyvtárban.

A könyvtár, Akadémiánk könyvtára, később — immár száz éve — a Duna-parti palotában kapott helyet. Száz év alatt bizony alaposan kinőtte a rendelkezésre álló helyiségeket.

1950 óta az Akadémia is megnőtt, nagy apparátusa, feladatköre, miniszteri tárcszerű költségvetése van. A könyvtár is megnőtt anyagában, feladatkörében egyaránt. Rendkívül értékes gyűjteményeinek elhelyezése, raktározása és szolgáltatásai nem állnak, nem állhatnak a kor színvonalán. Egyre nagyobb az ellentét az értékes anyag és annak gyakorlati használhatósága között. Jelentős része például pótraktárakban van. Magában a főépületben kettős sorban állnak a polcokon a könyvek, a raktár berendezése elavult. Mindez gátolja az Akadémiai Könyvtár fejlődését, hiszen az öt olvasóteremben mindössze hetven hely van.

Milyen lesz

az új könyvtár?

Mindez arra készítette a Magyar Tudományos Akadémia vezetését, hogy új könyvtár építését vegye tervbe. Az Országos Tervhivatallal egyetértésben, az egykori Lloyd-palota helyét jelölték ki erre a célra a Dorottya utca, Apáczai Csere János utca és a Roosevelt tér találkozásánál. Országos tervpályázatot írtak ki a kor színvonalán álló,

Könyvtárak

Két és félmillió könyv és kézirat

A vers születése

Érték és használhatóság

Új épület a Duna partján

az összes követelményeknek megfelelő könyvtári épületre. A követelmények felsorolásánál az Akadémiai Könyvtár egész feladatkörét figyelembe vették.

Az új épületnek biztosítani kell az Akadémiai Könyvtár anyagát és gyarapodását negyvenéves távlatra,

mintegy két-két és fél millió egység részére. (Ebbe a számba a kéziratok is beleértendők.) Itt, ebben az épületben kell ugyancsak elhelyezni a Magyar Tudományos Akadémia levéltárát, mint a könyvtár egyik osztályát. A levéltárat eddig a kézirat-tár egyik részeként kezelték.

A könyvtár tervezőinek célja volt: sokkal több helyet biztosítani az olvasók számára; a két könyvolvasóban ötven-ötven, egy folyóiratolvasóban szintén ötven főre, valamenynyű különgyűjteményben (keleti osztály, kézirat-tár, régi és ritka könyvek tára, mikrofilmtár, levéltár) további helyeket teremteni. A kutatók külön fülkékben gépelhetnek, vagy magno-szalagra mondhatják a kiírandó szükséges szöveget. Az úgynevezett tájékoztató szolgálat részére pedig 15 000 kötetnyi segédkönyvtárat állítanak fel.

Erősen fejlődik az Akadémiai Könyvtár mikrofilmtára és fotolaboratóriuma, amely eddig is az UNESCO egyetlen „társult” (általa tudományos eszközökkel, felszereléssel támogatott) intézménye volt nálunk.

Hasonló akadémiai könyvtár csak Leningrádban és Bukarestben van.

Kiterjedt gyűjtőkör

Gyűjtőköre a világtörténelmet, az egyetemes irodalomtudományt, az egyetemes nyelvtudományt, a klasszika-filológiát, az orientalisztikát, az ókori történelmet, a tudomány-szervezést és tudománypolitikát öleli fel. Természetesen a többi tudomány alapvető, úgynevezett standard műveivel is rendelkezik, illetve rendelkezni fog.

Az Akadémia könyvtára a legnagyobb magyar csereközpont könyvtáraink között. Több mint 150 ország több mint kétezer intézményével van kapcsolatban. Fejleszteni kívánja kiadványainak sorozatát is.

Az új épületben majd egészen újra rendezik a levéltárat is, melyben Arany János leveleitől, Ady Endre levélgyűjteményétől, Hatvany Lajos, Négyessy László és Szekfű Gyula hagyatékaig annyi történelmi és irodalomtörténelmi fontosságú és érdekességű értéket őriznek. Ide került újabban Révai József, Komját Aladár és Balázs Béla hagyatéka is.

A kézirat-tár egyik legfontosabb anyaga minden magyar kéziratossal kapcsolatos és doktori disszertáció-gyűjtemény.

Újra fölállítják a régi akadémiai emlékszobákat is, de nem a könyvtárban, hanem a főépületben, míg az Elischer-féle Goethe-gyűjtemény a könyvtárnak lesz egyik büszkesége.

A bevezetőben leírt történelmi jelenet óta Toldy Ferencet Szily Kálmán, Ferenczi Zoltán, Szinnyi József, Melich János követte az Akadémia főkönyvtárosai sorában. Most Rózsa György, a jelenlegi főigazgató vezeti a könyvtárat, ő várja leginkább az új épületet, amelynek tervére a kiírt 45 000 forintos, első pályadíjat Havassy Pál és Réfy Imre, a Középülettervező Intézet építészei nyerték el.

A Várban elhelyezendő nemzeti könyvtárunkkal, az Országos Széchényi Könyvtárral szemben, a Lánchíd másik, pesti oldalán az Akadémia könyvtára új, méltó keretben folytathatja működését, mint a második nagy magyar tudományos könyvtár.

KATONA JENŐ